

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 שיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

הג הפסח הגדה

בְּכֹל דוֹר וְדוֹר חַיִּיב אָדָם לְרַאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלוֹ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרָיִם:
בְּכֹל דוֹר וְדוֹר חַיִּיב אָדָם לְרַאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלוֹ הוּא יֵצֵא מִמִּצְרָיִם. שֵׁנַיָאמֵר, וְהִגְדַת לְבִנָּה בַיּוֹם הַהוּא לְאֹמֵר
בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יְיָ לִי בְּיֵצֵאתִי מִמִּצְרָיִם. לֹא אֶת אֲבוֹתַיִנִי בְּלִבְדָּה אֶל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶפְלָא אִף אוֹתֵנּוּ אֶל
עַמֵּיהֶם. שֵׁנַיָאמֵר, וְאוֹתֵנּוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמוֹעֵן הֵבִיא אוֹתֵנּוּ לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאֲבוֹתֵינוּ:

שאלות

א} יש לשאול כיצד ימחיש האדם לעצמו את יציאת בני" ממצרים ולחוש את ההרגשה הזו שחייב כל אדם לראות עצמו כאילו יצא ממצרים? ב} אולם לבאר העניין נקדים שחז"ל אמרו אין בן חורין אלא מי שעוסק בתורה והדבר אינו מובן כיצד נחשב לבן חורין כאשר הוא עמל בתורה? ג} כמו כן מצינו שאמר חז"ל מאן מלכי רבנן במה מתבטא מלכותן?

שלטון הגוף או השכל:

אולם נקדים יסוד הדברים בשני הקדמות. **הקדמה ראשונה**, והוא שהאדם מחולק לשני חלקים הגוף והשכל או הגוף והנשמה, ועלינו בתחילה להגיע להבנה מה הנכון והראוי והמוצלח לאדם האם שלטון הגוף או שלטון השכל והנשמה על מעשיו של האדם, הדבר ברור שהשוטה שאין בו דעת חיוו אינם חיים כי כל מעשיו נעשים בספונטניות לפי דחפי הגוף כבהמה ולא יתכן שיוכל להצליח בחיים אדם כזה כי ינחל נזקים והפסדים כל ימיו, לעומת השכלתן אשר שולט על מעשיו והינם מוכתבים בשום לב ושכל ובורר מעשיו כיצד ראוי לנהוג ולעשות או לפעול במצב שהוא נמצא הוא אשר יצליח בחייו, **הקדמה שניה**. והדבר ברור לכל אנוש בר דעת כי הוא יצור עם מגבלות ואינו כל יכול ולכן לא כל מה שהוא רוצה יכול להשיג בהיות ולרצונות אין גבולות ומוכרח לדעת את הכלל הבסיסי בחיים שלא כל הרצוי מצוי ואל כל המצוי רצוי, אחרת חיוו אינם חיים מהרדיפה והעצבות שתלווה אותו בכל רגע מחוסר השגת רצונו ותאוותו, כדמיון הילד הקטן שעדיין אינו שולט בשכלו על מעשיו ולכן כל מה שרואה הוא רוצה ובוכה תמיד על כל מה שרואה עיניו ואינו מקבל עדי יגדל ויבין את הכלל כי לא כל הרצוי מצוי, ואם אמור יאמר הטועה כי זה שמגביר את שכלו על רצונות גופו אינה חירות כי מונע מעצמו אותם תענוגות אשר יחסרו לו, התשובה לכך פשוטה וברורה כי ההרגל נעשה לו טבע שני כמאמר הרמב"ם והרי לך דוגמה מהמעשן אשר אינו יכול לסבול העדר סיגריות ולעומתו מי שאינו מעשן אינו מרגיש כלל בחסרון ואף מעדיף העדרן, למרות שלדברי המעשן הוא מפסיד הנאת גופו שאין כמוה, בהכרח שאין חסרון השגת הדבר מצערות או מונעת הנאה או צער כיון שהרגשה זו נובעת אך ורק מהרגלו לדבר עדי הופך לטבעו השני ולכן הוא מצטער ולעומתו חברו שאינו מעשן אינו מרגיש שום חסרון או צער כי השליט שכלו על גופו, הראת לדעת כי הדבר פשוט וברור ששלטון השכל על הגוף הוא הרצוי והמוצלח בבריאה אחרת כבהמות נדמו אשר הגוף מדריך בפעולתיהם.

מהו הגדר של בן חורין:

אחר הדברים האלה בזה נבין המושג של חירות ובן חורין ומלך מהו, כאשר נתבונן מה ההבדל בין מלך לעבד המלך אינו מקבל פקודות אלא נותן פקודות לאחרים ואילו הוא משוחרר לעשות כרצונו וחפצו והוא המלך, לעומת העבד שהוא משועבד לאחר ומחוייב לעשות רצון אדונו גם כאשר אינו מעוניין ואין לו חשק או אין לו כוח וכדומה מאחר ואין לו שום עצמאות, כך בני" היו במצרים עבדים לפרעה ובעל כרחם עבדו בפרך נגד רצונם בביטול האישיות העצמית עם כל המשתמע מכך, וכאשר יצאו ממצרים השתחררו מאותו עול ורודנות שהיו נתונים בו ובזה הרגישו שיצאו לחירות, והנה כאשר האדם יתבונן שכל עניין פרעה הוא מעין משל בעבודת השם כנגד יצרו של האדם, וכאשר נתבונן באורח חיי האדם עד כמה הוא משועבד למלא תאוותיו והנאות גופו ובכל יום עובד קשה בכדי לספק צורכי גופו בשביל מאכלו ובשביל הדירה ובשביל המכונית ובשביל כל הנאה שהגוף דורש, ולכן נמצא שעדיין אנו נשארנו עבדים ומשועבדים ולא יכולים להשתחרר מהעול של הרצונות שהם יצרו ופרעונו של כל אדם אשר רודה בו ולוקח ממנו את הדרור והחופש והחירות, עד כדי כך שכל דבר שהרגיל את גופו או לו לאדם שינסה לא לספק לגוף את ההרגל שבו הורגל, כי יציק לו ויצער אותו עד מאוד, כגון אדם שרגיל לעשן אם יחסר לו הסיגרה הגוף זועק ותובע את הרגלו והוא יוצא מגדרו ונעשה עצבני, או אדם שרגיל לכוס קפה על הבוקר ובלי זה הראש שלו מתפוצץ ונעשה חסר סבלנות, נמצא שלמרות שהוא מבין שאין סביבתו אשמה על חוסר הסיגריות או הקפה ולפי שכלו מבין שהסבה אינה צריכה לסבול בשביל כך אך המציאות אחרת אלא כל סביבתו מרגישה את צערו ועצביו כיון שהוא עבד לסיגריה או לקפה כי אינו שולט על עצמו והגוף תובע את שלו. וכך הדבר בכל נושאי החיים שהאדם משועבד להנאות גופו ואמנם אינו תחת שלטון של פרעה אך הוא משועבד תחת הפרעון שלו שהן הנאות גופו ומחוייב לבצע את הפקודות שהגוף מבקש ממנו ולכן אינו נחשב כבן חורין, לעומת זאת כאשר האדם משליט את השכל על הגוף ויודע לנתב את הדברים בחכמה וחושב מה עיקר ומה טפל ומנווט את מעשיו על פי שכלו הרי הוא שולט על גופו והוא המלך שהוא בן חורין, כך שלמרות שהא רוצה איזה דבר כגון את הסיגריה או הקפה אך יודע שלא תמיד הדבר בר השגה ומבין שגם כאשר יחסר אין הדבר צריך להשפיע עלי ועל סביבתו ומתנהל על פי שכלו ולא על י רגשות גופו הוא השכלתן והמלך על גופו, ולכן אומר התנא בפרקי אבות איזהו גיבור הכובש את יצרו שהוא יותר גדול וחשוב מלוכד עיר בהיותו שולט על יצרו ואינו נגרר ומשתעבד אחרי כל הנאה גופנית, ולכן אמרו חכמים מאן מלכי רבנן שהן עוסקים בתורה ואין לך בן חורין יותר ממי שעוסק בתורה כיון ששכלו מכתוב לגופו מה לעשות ולא ההפך משועבד אליו בהיות ויודע מה עיקר ומה טפל, ובזה נבין היטב כי הזמן של יציאת בני" ממצרים מעבדות לחרות הוא מאוד מסוגל להשגת

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
 רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
 ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
 Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

החרות משיעבודו ליצרו כמבואר בספרים הקדושים, וכאשר יתבונן בכל עניין יציאת מצרים כיצד היו משועבדים לפרעה הנמשל ליצור ובכל שנה ושנה צריך האדם מחדש לצאת לחרות ממה ששיעבד עצמו להנאות גופו כאילו יוצא ממצרים לבל ימשול עליו גופו אלא שכלו והוא המלך, ולמשל יש בני אדם שמשועבדים לשינה ולמיטה ומאוד קשה להם לקום מהמיטה למרות שיועדים שזה משבש להם את כל החיים כיון שאינם מתנהלים לפי השכל אלא כפי דרישת הגוף, ובמצואות אי אפשר לעשות שום דבר ולהתקדם אם האדם לא ידע להשליט סדר בחייו ולשלוט על עצמו לקום לפי הצורך ולא לפי רצון גופו, כמה בתים נהרסים מכך וכמה מפסידים בחיים מכך וגם חינוך בניו נהרס שלומדים מכך והוא עבדות הגוף ממש, וכן יתר ההנאות של הגוף כל אחד לפי הרגלו יבחון את עצמו האם הוא שולט בשכלו על מעשיו והכל נעשה בתבונה ובמחשבה ובשליטה ועושה כל דבר לפי שכלו בזמן הראוי כפי מה שמתאפשר או שהגוף מכתוב לו את ההתנהגות בחיים, ועלינו לדעת שכאשר הגוף הוא מנהל את החיים ביאורו של דבר שאנחנו חסרי שליטה על אורח חיינו והדבר מהווה סכנה להצלחתו של האדם, משל למה הדבר דומה לנהג ברכב אם הנהג שולט על הרכב אינו בסכנה אולם אם איבד את השליטה והרכב מכתוב לו כיצד לנסוע הרי חיינו בסכנה, כך האדם כאשר מתנהג לפי דרישות הגוף שהוא נמצא בסכנה כיון שהנאות הגוף אין להם גבול וסוף ואינם פועלים לפי השכל ואפילו נוגדים את ההצלחה בחיים וחיינו בסכנה מתמדת.

מעשה עם מרן החיד"א:

ומסופר על מרן החיד"א אשר פעם היה בשליחות כמובן שהתקבל בכבוד מלכים והיה גורל מי יארח אותו בשבת ולבסוף הוכרע כי יהיה בע"ש אצל גביר אחד וישן אצל גביר אחר וכו' והנה בהיותו והיה הרגלו לשאוף טבק כאשר הלך לע"ש לקח איתו את קופסת הטבק, אולם לאחר הסעודה נשכחה ממנו קופסת הטבק, והלך לבית הגביר השני לישון והנה באמצע הלילה נזקק לשאיפת טבק אך חיפש ולא מצא הטבק, החליט שכנראה נשארה הקופסה בביתו של הגביר שאכל אצלו, ולכן קם התלבש והלך לביתו של אותו גביר הגם שהיה יום גשום וקר וגם השעה מאוחרת ודפק על דלתו, התעורר הגביר ושאל מי זה והשיבו שהוא החיד"א ומבקש את סליחתו כי שכח את קופסת הטבק בביתו ונצרך לה, פתח וחיפש ומצא אותה ונמסרה למרן החיד"א והלך לבית הגביר השני לישון, אולם נדדה שנתו מעיניו היתכן שזהו החיד"א שאל את עצמו, כיצד יתכן שבשביל שאיפת קומץ טבק היה מסוגל לקום בשעה מאוחרת ולהתלבש למרות שהוא יום גשום וקר ועוד יותר להעיר את הגביר בשביל דבר פעוט כזה ואינו מסוגל להמתין עד הבוקר, ולמרות שהיה שבת בכה על הדבר וגמר בנפשו שיותר הוא לא יגע בטבק כי לא יתכן שתאוותו תשלוט עליו עד כדי כך, ולמחרת דרש בבית הכנסת על דבר זה עד כמה האדם שלא נזהר בקדושים תהיו לשלוט על תאוותיו יכול לעבור על רצון השי"ת בנקל.

איזהו גבור הכובש את יצרו:

ומזה ישכיל כל אדם להיות חכם ולהיות גיבור כמאמר התנא **במסכת אבות פרק ד משנה א** בן זומא אומר איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר (משלי טו טז) טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר: **והוסיף במסכת אבות דרבי נתן פרק כג ד"ה בן זומא** איזהו גבור שבגבורים זהו הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר (משלי ט"ז ל"ג) וכל הכובש את יצרו מעלין עליו כאלו כבש עיר מלאה גבורים שנאמר עיר גבורים עלה חכם [ויורד עוז מבטחה] (שם כ"א כ"ב) ואין גבורים אלא גבורי תורה שנאמר גבורי כח עושי דברו [לשמוע בקול דברו] (תהלים ק"ג כ'). נמצא שהמושל ברוחו ושולט ביצרו זה גיבור, ולא שהולך שבוי אחרי כל תאוותיו כעבד נרצע.

מאן מלכי רבנן:

וכמבואר בחז"ל מאן מלכי רבנן **במסכת גיטין דף סב ע"א** רב הונא ורב חסדא הוו יתבי, חליף ואזיל גניבא. א"ל חד לחבריה ניקום מקמיה דבר אוריין הוא, אמר לו ומקמי פלגאה ניקום? אדהכי אתא איהו לגבייהו, אמר להו שלמא עליכו מלכי, שלמא עליכו מלכי, אמרו ליה מנא לך דרבנן איקרו מלכים? אמר להו, דכתיב [משלי ח'] בי מלכים ימלוכו וגו'. ועלינו להבין במה נחשבים תלמידי חכמים למלכים? אולם לפי הנ"ל נראה לבאר שהן שולטים על טבע גופן ומולכים על תאוותיהם ומידותיהן וזו המלכות האמיתית שבגינה זוכין למלכות על איתני הטבע, ואת זה השי"ת מבקש מכל אדם קדושים תהיו שצריך האדם לעבוד כיצד יוכל להשתלט על יצרו תאוותיו ומידותיו כי קדוש אני, ובזה יוכל להתקיים בו שאפילו הקב"ה גוזר צדיק מבטל.

מוסר השכל:

ובזה מתבאר היטב חובתנו בליל פסח להתבונן ולנצל סגולת זמן זה בדמיון החירות של עבדי פרעה שלא היו ברשות עצמן וביטול של העצמיות בצורה מוחלטת עד שאין להם זכות דיבור כבהמה המונהגת על ידי בעליה, והקב"ה הוציאנו לחרות בכדי לקבל את השלטון והעצמאות להיות לו לעם סגולה, כך שעל האדם להיות בן חורין מיצרו שהוא הפרעה שיש בכל דור ודור ולכל אדם ואדם ולהשתחרר מביטול העצמיות וחוסר השליטה משיעבודו לצרכי הגוף ולהשליט את השכל על מעשיו ונהפך לבן חורין ולמלך המושל בגופו תאוותיו ורצונותיו וזוכה לנאמר אין בן חורין אלא מי שעוסק בתורה ומאן מלכי רבנן, ועי"ז זוכה שמתקיים בו צדיק גוזר והקב"ה מקיים כי שולט על הטבע.

בידידות ואהבה ובברכת חג כשר ושמח
הצב"י מרדכי מלכא ס"ט